

Онлайн-проект «Уроки війни»

(освіта України під час російсько-української війни)

Повномасштабна російська збройна агресія проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., порушила Загальну декларацію прав людини, зокрема статтю 26 про освіту. Росія цілеспрямовано знищує право людини на освіту, руйнує навчальні заклади, вбиває українських дітей. Ці злочини проти українського народу має бути задокументовано та висвітлено для широкої громадськості.

З початком гарячої фази війни науковці Педагогічного музею України розпочали збір опублікованих матеріалів про освіту в Україні під час війни, що стануть музейним архівом візуальних матеріалів про освітян – героїв війни, педагогів-волонтерів, учнів і студентів, навчальні заклади.

На основі зібраних матеріалів Педагогічний музей України у липні 2022 р. на своїй офіційній сторінці у соціальній мережі «Фейсбук» розпочав реалізацію онлайн-проекту «Уроки війни», який відображає вплив війни на освітній процес в Україні та документує терористичні дії росії проти цивільного населення України. Дописи проекту містять фото та текст із посиланням на джерела інформації. Всі фото оформлено в одному стилі: написи «Уроки війни», назва розділу виставки.

Структурно проект складається з 4 розділів. Упродовж липня–грудня 2022 р. було опубліковано 27 дописів у Фейсбучі, які, за статистикою соціальної мережі, охопили понад 30 тисяч осіб. Звернімося до дописів з кожного розділу.

«Вкрадене дитинство» – долі дітей в умовах російсько-української війни, історії українських школярів, які втратили домівку або лишилися сиротами чи змушені були емігрувати до інших країн.

Фото 1. «На фото – чернігівський учень Данило Рак тримає на руках улюблену кішку біля свого зруйнованого будинку. У лютому 2022 р. у віці 12 років його дитинство вкрали російські окупанти. Будинок його родини було зруйновано, а мати тяжко поранено.

Даник, як його звать рідні, нині живе зі своєю матір'ю та бабусею у селі під Черніговом. Будинок для проживання їм тимчасово надали небайдужі люди.

«Будь ласка, купіть молоко, щоб допомогти моїй матері, яка поранена», – таку рукописну табличку розміщено на вхідних воротах до їхньої оселі. Юнак змушений доглядати корову та продавати молоко, щоб назбирати на протез для мами. Крім того Даник разом з бабусею щотижня долучаються до волонтерської роботи – розчищають завали будівель, пошкоджених унаслідок російських бомбардувань під Черніговом. Дорогою хлопчик зупиняється біля свого старого будинку, більшу частину якого зруйновано до фундаменту, згадуючи свою улюблену дитячу кімнату і минуле життя.

«Мій батько – солдат, мої дядьки – солдати, і мій дід теж був солдатом. Мій вітчим – солдат, і я буду солдатом», – каже Данило із рішучим виглядом. «Я хочу стати пілотом ВПС».

За скалічені долі дітей, за їхнє вкрадене дитинство НЕ ПРОБАЧИМО!

«Зруйновані школи» – фотодокументування будівель закладів освіти України, умисно пошкоджених чи знищених унаслідок бомбардувань російськими збройними силами.

Положення про право на освіту містяться у багатьох міжнародних документах. Зокрема, стаття 26 Загальної декларації прав людини проголошує: «Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами і повинна сприяти діяльності Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру».

росія, розпочавши війну проти України, не тільки порушила Загальну декларацію прав людини – вона цілеспрямовано знищує право людини на освіту, руйнує навчальні заклади та вбиває наших дітей. За даними Міністерства освіти і науки України, станом на 5 червня 2022 року 2104 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 215 з них зруйновано повністю.

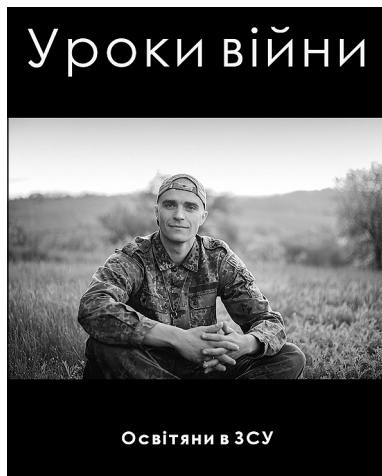
Ліцей №25 міста Житомира (4 березня 2022)

Зранку 4 березня 2022 р. з повітря росіяни нанесли ракетний удар по будівлі ліцею №25 м. Житомира. Наталія Лупаїн, яка понад 15 років викладає у ліцеї українську мову та літературу, висловила свої перші враження: «Мені надіслали фото з місця обстрілу, і я плакала від побаченого. Мені одразу зателефонувала мама, одразу зателефонували друзі, а потім я сказала: «Хвалити Бога, що всі живі» і вже за кілька годин ми прийшли сюди до будівлі». 11 травня 2022 року близько півсотні батьків, вчителів та випускників навчального закладу зібралися на території, аби попрощатися зі зруйнованою внаслідок ракетного удару будівлею ліцею – так, символічно пролунав останній дзвінок біля руїн навчального закладу.

Ліцей має довгу історію. Був заснований як 4-річна трудова школа №25 ще у 1919 році. Упродовж понад 100 років своєї історії зазнав значних трансформацій та переріс в один із найкращих середніх навчальних закладів міста та області. Міська влада Житомира у червні заявила, що Естонія, Іспанія та Чехія допоможуть відбудувати ліцей.

«Освітняни в ЗСУ» – розповіді про вчителів, викладачів ЗВО, науковців, які вступили до Збройних Сил України і ціною власного життя захищають територіальну цілісність України;

«На фото Павло Наконечний (Pavlo Dobrotvorskyy) із позивним «Історик».

24 лютого 2022 р. став на захист України.

Павло Наконечний народився на Черкащині. Закінчив Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Працював вчителем історії у школі. Кілька років займався національно-патріотичним вихованням молоді. В 2020 р. разом із друзями заснував громадську організацію «Поклик Яру», мета якої – виховання молоді, проведення освітньо-виховних заходів, літніх таборів, популяризація історичного регіону Холодний Яр та його героїв.

18 червня 2022 р. під час виконання бойового завдання на Херсонщині Павло загинув від артилерійського обстрілу.

«Останні два роки свого життя я провів максимально усвідомлено. Не було жодного дня за ці роки без «Поклику Яру» в моїй голові. Поступова і системна розбудова невеликої, але ідейної організації, що живиться натхненням з націоналістичної Біблії – роману «Холодний Яр», – написав Павло 13 червня на своїй особистій сторінці facebook.

Світла пам'ять сину та захиснику України!

«Покликання – Учитель» – педагогічна та волонтерська діяльність українських учителів в надскладних умовах війни.

«Вихователька Чернігівського реабілітаційного центру Наталія Песоцька провела 19 днів у пеклі під обстрілами разом із 30 дітьми. Спершу – у підвалі, потім – у келіях старовинного собору. Вивести всіх вихованців із блокадного міста на захід України жінці вдалося дивом.

Найменшому вихованцю – 3,5 роки, найстаршому – 16. А ще разом із пані Наталею весь цей час були двоє власних малих дітей.

Пані Наталя розповідає: «Мене запитують: «Як вдалося вирватися з міста, де навіть не було гуманітарних коридорів?». Відповіді не маю. Я просто жінка і мати, яка залишилася з 32 дітьми, і двоє з них – мої. Після пережитого й вихованці вже «мої діти», а я для них – як мама. У Чернігівському реабілітаційному центрі я пропрацювала 24 роки і по-іншому зробити не могла – залишити когось чи, навпаки, залишитись і не знати, чи прокинемось наступного ранку.

Кожен з 4-х розділів проекту містить також відео, яке узагальнює представлені фотоматеріали та подає додаткову інформацію з теми розділу. Відео монтується з озвученням та музичним супроводом і розміщується спершу на ютуб-каналі Педагогічного музею України (<https://www.youtube.com/@pedmuzua/featured>), а потім у Фейсбукці. Дописи проекту публікуються під загальним хештегом #Уроки_війни та відповідними хештегами розділів: #Вкрадене_дитинство, #Зруйновані_школи, #Освітняни_в_ЗСУ, #ПокликанняУЧИТЕЛЬ.

Згідно з концепцією онлайн-проекту, заплановано опублікувати 10-12 дописів у кожному з 4-х розділів розділу. Після завершення реалізації проекту у Фейсбук всі дописи проекту буде узагальнено у формі віртуальної фотовідеовиставки «Уроки війни» (освіта України під час російсько-української війни) на сайті музею (<http://pmu.in.ua/>).

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного музею України,
доктор педагогічних наук